

FAGGRUPPEN
KVINDEKRISECENTRE
SÆTTER FOKUS PÅ
PSYKISK VOLD

PRÆSENTERES AF

LONNI BØGEDAL JØRGENSEN & STINE NØRHOLM ROUGHT

WORKSHOP I FAGGRUPPESPORET KRISECENTEROMRÅDET SOM ARBEJDSKONTEKST

- Praksis- og erfaringsbaseret viden:
Begge ansat min. 15 år på et Kvindekrisecenter og medlemmer af Dansk Socialrådgiverforenings faggruppebestyrelse på "Krisecenterområdet" i 14 år. Deltaget i Videns- og udviklingsgrupper i LOKK.
- Et Kvindekrisecenter er en midlertidig boform, SEL§109/voksenområdet. Visiteres til ophold/selvmøderprincip.
- Formål med ophold på et kvindekrisecenter er overordnet sikkerhed og beskyttelse. Under opholdet tilbydes kvinderne og deres børn hjælp og støtte til et liv uden vold.
- Under et ophold ydes socialfaglig og pædagogisk indsats, baseret på relations arbejde – i en udviklingsstøttende forandringsproces.
- Børnene er blevet synlige i foranstaltningsparagraffen - særskilt tilbud om psykologbehandling under opholdet.

FOKUS PÅ PSYKISK VOLD I NÆRE RELATIONER

- Hvad er psykisk vold?
- Konsekvenserne af psykisk vold – mangeartet og usynlig for omverdenen.
- Hvordan kan vi forstå og arbejde med psykisk vold i nære relationer?
- Hvilke udfordringer - hvordan får vi øjnene op for den psykiske vold?

VOLD OG KRISECENTRE

- Cirka 1.800 kvinder og 1.800 børn har hvert år ophold på et kvindekrisecenter.
- 97 procent af de kvinder var i 2015 udsat for psykisk vold.
- 80 procent af kvinderne var udsat for fysisk vold.

DEFINITION AF VOLD (PER ISDALS DEFINITION)

- Vold defineres, som ”*Enhver handling rettet mod en anden person, som igennem denne handling – skader, smerter, skræmmer eller krænker – og dermed får personen til at gøre noget imod sin vilje, eller holde op med at gøre noget af det han eller hun vil*”.
- Definition lægger vægt på voldens funktion; at den udsatte bliver bange, kontrolleret, ydmyget og nedværdiget.
- Fysisk, psykisk, seksualiseret, materiel og økonomisk vold er underkategorier, som kan udledes fra den generelle definition.

VOLDENS FORMER....

- Mange forbinder vold med grov brutalitet, hårde slag og måske med blå mærker.. Det er den vold, som vi bliver gjort bekendt med, når vi hører om sigtelser og domsafsigelse.
- **Der findes flere former for vold,:**
- Fysisk vold
- **Psykisk vold**
- Økonomisk vold
- Materiel vold
- Seksuel vold
- Stalking

VOLDENS KARAKTER

PSYKISK VOLD INDGÅR OG KOMMER TIL UDTRYK I DE ØVRIGE VOLDSFORMER

Vold er alvorlig, skadelig og nedbrydende – vold er farlig og kan koste liv !!!

- **Fysisk vold** Fysisk vold kommer til udtryk ved, at man af sin partner fx bliver holdt fast, skubbet, slået, sparket, forsøgt kvalt, eller skåret/brændt med ting.
- **Seksuel vold**
Seksuel vold er, når man bliver tvunget eller presset til sex, som man ikke bryder sig om, bliver krænket eller nedgjort seksuelt. Den psykiske vold kan udspille sig i et krydsfelt, hvor kvinden ”tilbyder af sig selv”, for fx at undgå den fysiske vold.

VOLDENS KARAKTER

PSYKISK VOLD INDGÅR OG KOMMER TIL UDTRYK I DE ØVRIGE VOLDSFORMER

- **Stalking**

Stalking er en form for psykisk vold, hvor en person vedvarende og på systematiskvis forfølger eller chikanerer.

- **Økonomisk vold**

Økonomisk vold er, når en anden overtager magten/kontrollen over ens økonomi, når økonomi bliver brugt som magtmiddel. Man kan opleve at blive forhindret/frataget retten til at råde over egen økonomi, eller blive forhindret i at have sin egen indtægt, eller fx blive tvunget til at gældsætte sig/ der oprettes lån i ens navn.

- **Materiel vold**

Materiel vold er, når man fx oplever at ens partner ødelægger ens ting med vilje - fx personlige ejendele.

HVAD ER PSYKISK VOLD?

- Psykisk vold er noget andet end de sporadiske skænderier og vredesudbrud, som er en helt normal del af et parforhold.
- »I et forhold med psykisk vold er magtbalancen skæv, så den ene part dominerer, og den anden lader sig dominere. Og hvis den ene partner systematisk håner, ydmyger, nedgør og devaluerer den anden, så er der tale om psykisk vold«, citat Ask Elklit, Professor ved Videnscenter for Psykotraumatologi ved Syddansk Universitet.

HVAD ER PSYKISK VOLD?

- Psykisk vold opdeles i direkte og indirekte trusler, kontrollerende, isolerende, degraderende og ydmygende adfærd.
- Det er psykisk vold, når din kæreste eller en, du holder af, skader, skræmmer eller krænker dig ved at true, styre og dominere dig.
- Det kan være skældud, at du bliver ignoreret eller forhørt. Det kan også være, at du bliver truet, ydmyget eller beskyldt for alt muligt.
- Psykisk vold kan også være lange perioder med tavshed, kulde og afvisning, hvor du bliver manipuleret, af den du holder af.
- Det kan være kontrol af dit tøj, dine madvaner, adfærd, hvem du omgås, og hvor du opholder dig.
- Det kan også være at skabe splid mellem den, der bliver udsat for vold, og personens familie og/eller venner.
- Psykisk vold kan både være direkte og indirekte og kan komme til udtryk som jalousi, der bruges til at styre eller kontrollere partneren med.

LATENT VOLD

- En særlig form for psykisk vold er latent vold – betyder at den, der bliver udsat for vold, er bevidst om, at volden kan opstå.
- Latent vold kan opleves, som den mest dominerende form for vold, fordi risikoen for ny vold gør, at al adfærd bliver strategisk for at undgå ny vold.
- Kvinden tilpasser sig volden.
- Det er den dominerende voldsform, i en voldsudsat familien, som betyder at leve i konstant frygt for nye voldsepisoder, hvorved risikoen for nye voldsepisoder kan komme til at styre, det de voldsudsatte gør, som en strategi for at afværge og undgå vold.
- Betydning i relationen til børnene - Kvinden kan tilsidesætte hensynet til barnet af hensyn til voldsudøveren.

HVORFOR GÅR DE IKKE BARE?

- Der kan være mange grunde til, at det er svært at forlade en partner, som udsætter én for vold.
- Det kan være en lang proces at gå fra et forhold med vold. En del vender endda tilbage flere gange.

ÅRSAGERNE KAN FOR EKSEMPEL VÆRE, AT PERSONEN

- elsker sin partner
- tror på, at partneren holder op med at udøve vold
- håber at kunne hjælpe partneren til at holde op med at udøve vold
- ønsker, at parrets børn skal bo med begge forældre
- frygter, at partneren får forældremyndigheden over børnene efter et brud
- frygter ikke at kunne beskytte sine børn, hvis partneren får samvær med dem efter et brud
- oplever det som nemmere at håndtere volden, når man er sammen med partneren og kan vurdere hans/hendes sindsstemning
- ikke kan overskue et opbrud i sit liv, praktisk, økonomisk og/eller mentalt
- oplever manglende støtte fra omgangskreds og familie til at foretage et brud eller af forskellige årsager ligefrem opfordres af andre til at blive i forholdet med vold – fx æresrelateret vold..
- Andre årsager kan hænge sammen med, at volden har ændret den voldsudsattes syn på sig selv og sit liv.

VOLDENS KONSEKVENSER

- **Et forhold med vold kan for eksempel medføre, at personen:**
- Har lært at leve med volden og betragter den som normal
- Fortrænger eller bagatelliserer volden for at kunne leve med den
- Påtager sig skylden for volden
- Har mistet selvtillid og troen på sin egen vurderings- og handleevne
- Har isoleret sig for at undgå spørgsmål om sin adfærd eller sine mærker efter vold og derfor har mistet sit netværk
- Er blevet isoleret fra andre af partneren, for eksempel på grund af jalousi
- Det er derfor vigtigt for en god dialog med den voldsudsatte, at du viser forståelse for, at det er svært at forlade partneren.

VOLDENS KONSEKVENSER

- **Problemer med at få hverdagen til at hænge sammen, varetage sin forælderrolle, eller passe sit arbejde kan være nogle af konsekvenserne af vold.**
- Konsekvenserne af vold kan vise sig både fysisk, psykisk, socialt, økonomisk og praktisk. De kan være forskellige alt efter den enkeltes erfaringer med vold, og hvordan de er kommet til udtryk.
- **Symptomer hos personer udsat for vold:**
- Depression og angst. PTSD (Post Traumatisk Stress Syndrom). Søvnforstyrrelser og problemer med at huske. Forstyrret tidsopfattelse. Forvirring, irritabilitet og koncentrationsbesvær. Vanskeligheder ved at træffe beslutninger. Selvbeprejdelse og lavt selvværd.

VOLDENS KONSEKVENSER

- **Eksempler på adfærdsmæssige reaktioner kan være:**

Misbrug, isolation, stærke reaktioner på små forandringer i tilværelsen.

- **Familie- og arbejdsliv:**

Konsekvensen kan også være, at personen ikke kan klare ting i dagligdagen, som hun/han kunne før. For eksempel udfylde rollen som forældre godt nok, hvilket påvirker børnene. En anden konsekvens kan være, at man ikke kan passe sit arbejde ordentligt og måske helt mister sit job.

- **Voldens konsekvenser for børn:**

Det påvirker børns udvikling at leve med vold i hverdagen - både på kort og på lang sigt. Som fagperson er det vigtigt at vide, hvilke tegn og reaktioner hos børn, man skal være opmærksom på.

KONSEKVENSERNE AF PSYKISK VOLD

- **Mangeartet og usynlig for omverdenen.**
- **Psykisk vold kan føre til bl.a. angst og depression**
- Det kan imidlertid være meget svært at erkende, at man er havnet i forhold med psykisk vold, fordi selvværdet og fornemmelsen af egne grænser forsvinder, hvis man udsættes for psykisk vold i længere tid.

KONSEKVENSERNE AF PSYKISK VOLD

- Overskuddet forsvinder og energien til helt almindelige ting falder.
- Når ydmygelser og krænkende adfærd bliver en del af hverdagen sker der en normalisering af volden. Reaktionen herpå bliver ofte at vende kritikken indad. Skylden bliver den udsattes og en følelse af, ikke at være noget værd, at være selvforskyldt og være forkerthed er ofte stor.
- Man mister troen på egen dømmekraft og fornemmelsen for hvad man selv vil og har lyst til – hvem er jeg?
- Over tid kan psykisk vold påvirke personligheden - man kan risikere at udvikle både angst og depression.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- At være vidne til vold er ifølge Per Isdals definition en form for psykisk vold, som skader, skræmmer og smerter og samtidigt udgør en trussel både direkte og indirekte.
- Vi benytter **begrebet at opleve vold i familien**, ud fra den forståelse, at det rummer både den direkte, at blive udsat for vold, og den indirekte, volden mellem forældrene.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- Kundskab om børn, som oplever vold i familien, har forpligtet til udvikling og fornyet forståelse.
- I DK har det resulteret i en samfundsmæssig anerkendelse og særskilt fokus på børn i voldsudsatte familier – KC,SEL, FAL
- SFI har i starten af 2017 udgivet den første danske undersøgelse baseret på registerdata, hvor konsekvenserne for børn, der oplever vold i familien undersøges. Det påpeges, at begrebet vold i familien bør udvides til: *”At børn, som oplever vold i familien, er ofre for vold, selvom de ikke oplever direkte fysisk eller psykisk vold på deres egen krop eller sjæl.”*

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- I krisecenterkontekst tages udgangspunkt i, at børn, der oplever vold i familien, er voldsudsatte børn i en sårbar og udsat position.
- Vold i familien er kompleks og kan med udgangspunkt i det krisecenterfaglige kundskabsgrundlag anses, som et angreb på barnets omsorgssituation, idet belastninger i relationen til og mellem barnets omsorgspersoner ser ud til at være særlig skadelige for barnet.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- Relateret til praksis på et kvindekrisecenter har vi specifikt fokus på de børn, som oplever den vold, som deres mor, som nærmeste omsorgsperson, bliver udsat for af deres far/samlever. Vi skelner ikke mellem om børnene har oplevet fysisk eller psykisk vold mod deres mor, når vi forholder os til de belastninger og påvirkninger, som volden kan medføre, idet der på nuværende tidspunkt ikke er undersøgelser, der redegør for forskel i skadevirkningen.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- Børn kan opleve vold på mange måder afhængig af sårbarhed, køn, alder, udvikling, livssituation og kontekst.
- Överlien (2007) har efter omfattende litteraturstudie angivet, at børn, der oplever fars vold mod mor, har risiko for øget aggressivitet, depression, angst og uro, udad-reagerende adfærd, at få diagnosen PTSD, at udvikle svage sociale kompetencer, og selv at blive udsat for fysisk og seksuel vold.
- De langvarige negative psykologiske konsekvenser angives som værende, adfærdsmæssige problemer, langsigtede konsekvenser i form af psykologiske og sociale problemer senere i livet.
- I en nyligt udgivet dansk dataregisterundersøgelse af SFI(2017) viser resultaterne, en stærk effekt i form af øget risiko for at få stillet diagnosen PTSD, for børn, som oplever vold i familien. De får stillet diagnosen 64 procent oftere end børn i kontrolgruppen.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- Børn eksponeres for volden mellem de voksne, og får voldserfaringer gennem en række oplevelser og indtryk, som ikke bare er knyttet til det de ser eller hører. Vold mellem forældrene bliver en del af deres opvækst, og et element i deres omsorgssituation.
- Børn udvikler reaktioner og respons på volden.
- Vi benytter begrebet *at opleve volden*, som rummer både den direkte, at blive udsat for vold, og den indirekte, oplevelsen af volden mellem forældrene.
- I begrebet og tilhørende forståelse ligger indlejret, at børn, der oplever vold ikke er passive modtager, men aktivt handlende.
- Det ses, at forskning om vold i familien er blevet tilført et barndomssociologisk perspektiv, som har medført øget opmærksomhed på børns oplevelser af vold i hjemmet, hvilket har genereret fornyet viden om de problemer børnene får.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- Børn, der oplever vold i familien, kan være udsat for en belastning, som har indvirkning på både barnets psykiske udvikling og relationen til forældrene.
- Ifølge teorier om tilknytning danner barnet ud fra sine tidligere erfaringer indre arbejdsmodeller, hvis funktion er at hjælpe barnet til at forstå, hvad der sker ift. en tilknytningsperson, at kunne forudsige hvad der vil ske og udarbejde tilknytningsrelevante handlingsstrategier.
- Med udgangspunkt i et tilknytningsperspektiv kan der være risiko for, at børn, der oplever fars vold mod mor, kan udvikle en utryg tilknytning, hvis de fx har oplevet utryghed i fars nærvær, uden erfaringer eller forventning om, at han kan udgøre en tryk base.
- Samtidigt kan der være risiko for, at børn, trods en ofte tæt tilknytning, ikke altid har en udviklingsfremmende tilknytning til deres mor, hvilket kan ses i sammenhæng med evt. gentagne oplevelser, hvor barnet har været nødt til at revidere og genoprette de indre arbejdsmodeller i relationen, idet omsorgsevne kan have været svingende i takt med konfliktniveauet.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- Med udgangspunkt i et omsorgsperspektiv er det vores erfaring, at en kvindes egen påvirkning af volden har indvirkning på omsorgskapaciteten, idet volden kan medføre, at evnen til at beskytte barnet svækkes, fordi hensynet til barnet tilsidesættes af hensyn til voldsudøveren, og kan resultere i en form for psykisk omsorgssvigt.
- Ud fra et udviklingspsykologiskperspektiv kan barnet være nødsaget til at tilpasse sig ift. volden i hjemmet, og bl.a. risikere at udvikle bekymrende omsorg for sin mor, påtage sig ansvaret for beskyttelse, samt tilegne sig overlevelsesstrategier, som på sigt kan påvirke muligheden for positiv udvikling.
- Tilpasningen for både mor og barn kan ses i sammenhæng med den dimension af psykisk vold, som betegnes latent vold. Det er den dominerende voldsform, i en voldsudsat familien, som betyder at leve i konstant frygt for nye voldsepisoder, hvorved risikoen for nye voldsepisoder kan komme til at styre, det de voldsudsatte gør, som en strategi for at undgå vold.
- Heraf muligt at begrebsliggøre, at for børn, som vokser op i et hjem med vold, kan dette indebærer, at barnets tilværelse helt eller delvist styres af strategier for at mestre volden og for at undgå nye voldsepisoder. En belastet tilknytning er skadelig for et barn, og kan medfører risiko for udvikling af et "falsk selv" – når barnet bl.a. mister fornemmelsen for egne behov, og selvforståelsen baseres på tilpasning.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- På socialstyrelsens videns portal henvises til forskningsresultater, som påpeger, ”at det kan være lige så skadeligt for et barn, at være vidne til vold, som selv at være udsat for vold, samt at det at opleve vold mod sin mor, som nærmeste omsorgsperson, er den mest skadelige form for vold, som et barn kan udsættes for”.
- Det understøttes hermed, at vold i familien rammer børnene hårdest.
- I den forståelse, at børn i udvikling er mere sårbare end voksne, samt at belastninger i relationen til eller mellem omsorgspersonerne ser ud til kunne være særlig skadelig. Forståelsen af, hvordan vold i familien påvirker og opleves af barnet har i høj grad betydning i en vurdering af barnets udsathed.
- Afgørende om man forstår vold, som enkeltstående hændelser, eller en form for styrende element i familien. Når forståelsen bliver udvidet ved begrebet børn, som oplever vold i familien, da bliver det tydeligt, at volden ikke blot er noget, der sker mellem de voksne, men at volden bliver en del af barnets oplevelsesverden, med risiko for at blive et styrende princip for barnets opvækstbetingelser, og påvirke omsorgssituation og udviklingsmulighederne.

BØRN DER OPLEVER VOLD I FAMILIEN ER VOLDSUDSATTE BØRN

- Hjemmet bør som udgangspunkt være en tryk base for et barn med erfaringer og oplevelser af, at samvær og nærvær med de voksne giver tryghed.
- Ifølge SFIs rapport ”Børn i familier med vold” er der risiko for, at et barn kan udvikle en traumatisk krisereaktion, når barnet oplever eller bliver udsat for vold i hjemmet.
- Der henvises til, at traume på baggrund af vold i hjemmet adskiller sig fra andre traumer, fordi det er baseret på en begivenhed i hjemmet. Børn kan være i risiko for at udvikle et komplekst traume.
- Børn der lever i familier med vold vil ofte være udsat for længerevarende, alvorligt stressende faktorer, som svarer til det, der ifølge SFI rapporten definerer et komplekst traume. Det understreger de risici, der kan være for børns udvikling, idet de bruger deres energi på at overleve fremfor at udvikle sig.

HVORDAN KAN VI FORSTÅ OG ARBEJDE MED PSYKISK VOLD I NÆRE RELATIONER?

Vigtigt at vide hvad psykisk vold er og hvordan det kommer til udtryk.

Den psykiske vold medfører belastningsreaktioner, som på sin vis skal forstås, som en normal reaktion på en unormal livssituation/ unormale livsvilkår, som belaster sindet i en grad, så det truer med kolaps.

Vigtigt at det fx angives, som årsagen til kvindens sindstilstand.

Medvirkende til at fx sygdommelding anerkendes.

Samtidigt medvirkende til at **sandsynliggøre volden.**

HVILKE UDFORDRINGER – HVORDAN FÅR VI ØJNENE OP FOR DEN PSYKISKE VOLD?

- I Danmark har vi d. 1. august 2014 ratificeret Istanbul konventionen. I den sidestilles psykisk vold med de øvrige former for vold. Istanbul konventionen forpligter landene til at sikre at de kan forstå, imødekomme og behandle de konsekvenser psykisk vold medfører.
- Her er vi ikke i mål endnu! - men ved at sætte fokus på psykisk vold og begynde at arbejde med forståelsen af hvad det er og hvad det gør ved mennesker – bliver vi på sigt i stand til at tage hånd om konsekvenserne og dermed hjælpe og støtte de kvinder og børn der udsattes for psykisk vold.

PSYKISK VOLD? KRISTIK AF BEGREB

PSYKISK VOLD BØR GØRES STRAFBAR.

- Psykisk vold/ kritik af begrebet – fænomenet er usynligt og kan gøres mere eksplicit.
- Psykisk mishandling/nedbrydning, som kommer til udtryk via et mønster af tvang og dominans.
- Mennesker, der bliver udsat for systematisk ydmygelse, nedgørelse og kontrol af fx en kæreste, risikere at konsekvenserne/ skadevirkningerne forbliver et livsvilkår for den voldsudsatte fx i form af helt eller delvist varige psykiske men, samt helbredsmæssige og sociale konsekvenser.
- Voldsudøver bør stå til ansvar for de skader, der er påført et andet menneske. Psykisk vold skal gøres strafbart, og synliggøres som en ulovlig handling i lovgivningen. Det kræver at psykisk vold anerkendes på lige fod med fysisk vold - den efterlader synlige følge- og skadevirkninger.